

Ірина Рожкова,

старший викладач кафедри грецької філології та перекладу,

Маріупольський державний університет

<https://orcid.org/0000-0002-5626-473X>

м. Маріуполь, Донецька область, Україна

Метод проєктів як засіб індивідуалізації навчання іноземної мови (на прикладі новогрецької мови та її діалектів)

Project method as a means of individualization of foreign language learning (on the example of Modern Greek and its dialects)

Анотація. У глобалізованому середовищі сучасного суспільства знань розвиток умінь та навичок набуває першорядного значення для зв'язку освіти з ринком праці. Із цієї причини навчальні програми багатьох країн реформуються, впроваджуються інноваційні підходи до навчання, яке покликане сприяти розвитку спілкування іноземними мовами. У цьому контексті авторка статті намагається дослідити, як реалізується метод проєкту, мотивацію участі, ставлення та сприйняття здобувачів освіти та викладачів до нього, а також його внесок у навчання іноземних мов та розвиток навичок здобувачів. Авторка статті зосереджується на політиці викладання мов на прикладі новогрецької на європейському та загальногрецькому рівнях, на теоріях навчання та викладання, пов'язаних із проєктом, на реалізації проєкту в епоху сучасних цифрових технологій навчання. Статтю присвячено методу проєктів як одному із засобів індивідуалізації навчання іноземних мов на прикладі новогрецької мови як другої або іноземної та її діалектів. Підкреслено, що метод проєктів демонструє певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дають змогу вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій учнів/здобувачів освіти з обов'язковою презентацією цих результатів. У статті зроблено акцент на методі проєктів як сучасній педагогічній технології, яка передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю. Проаналізовано досвід сучасних освітян Греції та Кіпру стосовно застосування методу проєктів під час навчання/викладання іноземної мови на прикладі новогрецької та її діалектів. Дослідження окреслює коло питань та надає певні поради щодо реалізації методу проєктів шляхом його інституціоналізації та відкриває горизонти для подальших досліджень.

Ключові слова: метод проєктів, індивідуалізація навчання, міждисциплінарна діяльність, полікультурне суспільство, викладання іноземної мови, новогрецька мова.

Summary. In the globalized environment of knowledge-based society, competence and skill development acquires great importance to linking education with the labor market. For this reason, the curricula of many countries

are reformed, innovative teaching and learning approaches are implemented, and communication in foreign languages is promoted. In this context, the article attempts to look into project implementation at students and teachers motivation and attitudes toward it, as well as project contribution to foreign language teaching and skill development. Literature review focuses on language education policy in the Greek and European context, project-related learning and teaching approaches, project implementation in the digital era. The present article deals with the method of projects as one of the means of individualization of teaching foreign languages on the example of Modern Greek as a foreign language and its dialects. The author emphasizes that the project method demonstrates a certain set of educational and cognitive techniques that allow to solve a problem as a result of independent actions of students with the mandatory presentation of these results. The article emphasizes the method of projects as a modern pedagogical technology that provides a set of research, search, problem-solving methods, creative in nature. Special attention was paid to the experience of modern educators in Greece and Cyprus on the application of the project method in teaching / learning a foreign language on the example of Modern Greek and its dialects. The research raises concerns, provides guidance for project implementation and opens horizons for further research.

Key words: *project method, individualization of education, interdisciplinary activity, multicultural society, foreign language teaching, Modern Greek language.*

Вступ. Мовна освіта у XXI ст., відповідаючи вимогам сучасного суспільства, переосмислює свої цілі, які зосереджуються на цілісному підході до мови як до тексту та як до соціальної практики у контексті використання грамотності, багатомовності та мультикультуралізму.

Новітні технології, дистанційне навчання або використання деяких його елементів забезпечують інтерактивну взаємодію студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи щодо опрацювання навчального матеріалу та демонстрації студентам основного обсягу матеріалу, оцінку їх знань та вмінь, отриманих у процесі навчання [10].

Викладання/вивчення іноземної мови – це не процес передачі та механістичного набуття знань, а синтез методологічних підходів та педагогічних практик, завдяки чому студенти сучасних українських вишів отримують мотивацію до вивчення та використання мови як засобу спілкування та доступу до нових знань та інформації. Навчальні програми іноземних мов, основні вимоги до яких – міждисциплінарність та уніфікованість, несуть у своїй основі три тематичні осі, що націлені на сприяння розвитку грамотності, багатомовності та полікультурності.

Грамотність нерозривно пов'язана з активним використанням мови та стосується використання мовлення в різних соціально-

культурних середовищах. Окрім того, збагачення педагогічної практики діяльністю, що використовує багатомовність та мультикультуралізм як позитивну реальність, спонукає студентів зрозуміти мовні та культурні відмінності, відкинути стереотипи, перевизначити ставлення та поведінку завдяки процесам, що сприяють їх когнітивному та емоційному розвитку [9].

Подолання репродуктивного стилю навчання і перехід до нової освітньої парадигми, що забезпечує пізнавальну активність і самостійність мислення учнів, є одним зі стратегічних напрямів модернізації освіти. Для вирішення цих завдань потрібний відповідний метод. Дедалі більшого поширення у практиці навчання знаходить метод проєктів. Його суть полягає в організації самостійних навчальних дій із вирішення актуальної цікавої для учнів проблеми, а також обов'язкової презентації отриманих результатів. Популярність методу проєктів зумовлена тим, що в силу своєї дидактичної сутності він дає змогу вирішувати завдання розвитку творчих можливостей учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та застосовувати їх для вирішення пізнавальних і практичних завдань, добувати й аналізувати необхідну інформацію.

Використання методу проєктів під час навчання іноземної мови дає змогу використовувати іноземну мову як засіб пізнання, спосіб вираження власних думок, сприйняття й осмислення думок інших людей. Проєкти – дієвий спосіб переключити увагу учнів/здобувачів із форми утримання інформації і включитися в пізнання навколишнього світу засобами іноземної мови, розширюючи тим самим сферу дії культурної і мовної компетенції. Основна мета навчання іноземних мов – формування комунікативної компетенції, що передбачає не тільки практичне володіння іноземною мовою, а й уміння працювати з друкованою та звуковою інформацією, володіння вміннями критичного і творчого мислення. За своєю суттю метод проєктів передбачає необхідність диференціації навчання, орієнтацію на особистість учня, його потреби і можливості, ґрунтується на принципах співпраці та включення учнів в активні види діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз дидактичної і методичної літератури показав зростання уваги наукової громадськості до використання проєктної технології навчання в освіті у цілому (В.В. Гузєєв, Д.Г. Левитес, Е.С. Полат, Н.О. Деньгіна, І.М. Степанова та ін.). Дані, які має сучасна педагогічна наука, свідчать про значну ефективність методу проєктів у навчанні іноземних мов як у ЗВО, так і в загальноосвітній школі (О.І. Аґєєва, В.М. Білоусов, І.В. Вахрушева, Л.М. Власова, Л.В. Голікова, А.В. Домбровський, М.І. Євдокимова, К. Іліопулу, L. Bellenger, D. Curtis, M. Knoll та ін.)

Однак, незважаючи на зростання актуальності опанування студентами іноземних мов, спостерігається протиріччя між цілями і реальними результатами: цей предмет продовжує залишатися у вищій одній із чинників неуспішності. На нашу думку, це пояснюється такими причинами: а) слабкою шкільною підготовкою випускників; б) перевантаженням студентів у ЗВО; в) відсутністю резервів часу для збільшення годин на вивчення іноземної мови; г) традиційною системою навчання, що виконує свої завдання недостатньо ефективно через слабку її орієнтованість на мотивацію навчання взагалі і на самостійну пізнавальну діяльність у ході навчання зокрема.

Методологія та методи дослідження. Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та дослідне підтвердження методів підвищення ефективності як мовної, так і професійно-педагогічної підготовки студентів у процесі проєктного навчання у вищій. Ця мета передбачає виявлення закономірностей і умов досягнення оптимального творчого потенціалу засобами іноземної мови на основі системи навчальних проєктів мовної спрямованості, а також розроблення методичних засобів і технологій реалізації майбутніми вчителями іноземної мови навчальних проєктів у шкільній практиці. Акцент на комунікативному вимірі мови сприяє застосуванню міждисциплінарних підходів, завдяки яким пропагується метакогнітивний характер навчання та посилюється виховання позитивного ставлення студентів до вивчення мови.

У ході дослідження застосовувалися такі **методи**: теоретичний аналіз філософської, культурологічної, соціологічної, психолого-педагогічної і методичної літератури, концептуальний аналіз виконаних раніше дисертаційних досліджень, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду, моделювання процесів і ситуацій та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міждисциплінарні заходи та проєкти (*метод project*) спонукають студентів відкривати та використовувати стратегії використання мови для розширення своїх знань із тем, пов'язаних з іншими дисциплінами, одночасно надаючи їм можливість розвивати дослідницькі установки та навички, діяти самостійно, активізувати свою уяву, трансформувати свої переживання у джерело знань та для створення. Завдяки міждисциплінарній діяльності студенти розробляють структурований спосіб організації думки, що дає їм змогу використовувати цільову мову як інструмент соціальних дій та як засіб побудови нових знань, концептуальних та фактичних, сприяє систематизації та використанню вже набутих. Нарешті, створюються відповідні умови для здійснення пізнавальної та соціальної поведінки студентів/учнів та розвитку їх критичного, творчого та практичного мислення [11].

Нові сучасні умови розвитку полікультурного суспільства спричинили зміни як у ролях учасників, так і в більш загальному контексті процесу навчання. Таким чином, викладач набуває більш творчої ролі, саме він дає вказівки, здійснює контроль над ходом програми та сприяє можливому втручанням перешкод та труднощів. Студенти перебувають у центрі навчального процесу, вибираючи теми, виступаючи з ініціативами, пропонуючи, приймаючи чи відхиляючи. Окрім того, навчання змінюється від суто фронтального до групового спільного, переважно з дуже обмеженим застосуванням фронтального.

Цікавим у цьому аспекті є досвід грецьких дослідників сучасних методик викладання іноземних мов. Так, професор дидактики Афінського Національного університету ім. Каподістрії І. Матцагурас наголошує, що завдяки міждисциплінарним заходам та методу проєктів мовний урок стає міждисциплінарним та відповідає інтересам та досвіду учнів, а саме йдеться про метод проєкту, за допомогою якого студенти відкривають знання, набуваючи навичок, ставлення та поведінки через індивідуальну взаємодію. Водночас мета полягає у зміцненні навчального середовища шляхом заохочення творчості та уяви, шляхом використання нових технологій як наглядових інструментів навчання та як інструментів для консолідації міждисциплінарних концепцій і, нарешті, шляхом використання особливостей, талантів та різних здібностей та способів навчання студентів [6]. На думку І. Матцагураса, викладач повинен зберігати свою викладацьку роль як більш досвідченого учасника, а не як авторитет. Він покликаний співпрацювати зі студентами та сприяти виконанню ними дослідницьких завдань. Саме поняття «співпрацювати» є ключовим у цьому контексті. Викладач має можливість контролювати кожну міні-групу у своєму класі, намагаючись урегулювати розбіжності, допомогти в неефективних зусиллях і одночасно виявити будь-які події [1; 6]. Він повинен бути готовим до досліджень, експериментів та перевірки нових концепцій, педагогічних практик та методів. Водночас йому доводиться співпрацювати зі студентами.

Як підкреслює професор Афінського національного університету К. Кафетзопулос, метод проєктів базується на міждисциплінарному підході до освітньої системи й успішно застосовується останнім часом як провідний метод навчання іноземної мови переважно серед більш дорослої аудиторії. Термін походить від латинського дієслова *projićio*, що означає «розробляти проєкт». Сучасне тлумачення терміна «проєкт» означає «проєктування себе у соціальному середовищі». Проєкт – це дослідження на певну тему, яке проводить один або група/групи студентів. Ці завдання є більш складними, ніж щоденні завдання, які виконують студенти. Із цієї причини вони

вимагають більше часу як від студентів, так і від викладачів, мають вищі вимоги й є орієнтованими суто на студентів, які несуть відповідальність за отримання власних знань.

За визначенням Г. Ніколау, професора педагогіки та міжкультурної освіти Патрського університету (Греція), метод проєктів – це поглиблене дослідження з певної теми, яке проводиться невеликою групою студентів у навчальній групі, інколи воно виконується цілою групою або зрідка окремим студентом [7].

Проєкти мають різний ступінь складності, і підготовка може тривати від однієї години до року (театральна вистава). Деякі з них можуть бути призначені як домашнє завдання, коли даються відповідні вказівки, студенти отримують необхідні коментарі щодо організації роботи і можуть працювати самостійно.

Нижче наведемо деякі пропозиції, які розглядає та аналізує викладачка педагогічного відділення Яннінського університету П. Фотіу щодо використання методу проєктів на заняттях із новогрецької мови як іноземної в групах з іноземними учнями. Орієнтовний перелік завдань до проєктів може мати такий вигляд:

Тема «Родинні зв'язки. Походження». Опитування: «Моє коріння. Моя родина та моє походження»: де народилися родичі, що вони знають про свої родинні зв'язки, про своє походження, національність (інтерв'ю у родичів, щоб дізнатися про цікаві факти про родинні зв'язки, можливий досвід генеалогічного дерева та ін., про цікаві традиції, пов'язані з родиною. На карті світу учасники позначають міста/країни свого народження та ниткою різного кольору шляхи переміщення кожної родини).

Тема «Традиції». Проведення дослідження загальних та різних звичаїв Греції та країни походження студентів (у нашому разі це Україна), які стосуються різних аспектів життя (наприклад, свят, їжі, повсякденних звичок, весіль, церемоній тощо).

Тема «Професія». Збір невеликих оголошень із грецьких газет та країн походження студентів (України, наприклад), запис кваліфікації, необхідної для конкретних робіт, порівняння між ними та виділення загальних елементів.

Проєкт, націлений на пошук та аналіз лексики грецького походження в рідній мові студентів. Кожна група може проводити дослідження певної сфери життєдіяльності (освіта, медицина, точні науки, повсякденне середовище та ін.). Також можливо досліджувати лексику іншомовного походження в грецькій мові. Позначення іноземних позик грецькою мовою. Як підкреслює П. Фотіу [9], нині спостерігається тенденція до широкого використання іноземних слів. Мета проєкту може бути окреслена як пошук спільних коренів

у словах грецької та інших мов, зокрема країни походження учасників. Вони пишуть текст у групах із якомога більшою кількістю цих загальноживаних слів. Нагороджується команда з найпоширенішими словами.

Створення альбомів з інформативним матеріалом, фотографіями, компакт-дисками, актуальними текстами з журналів та газет, студентськими текстами, малюнками на теми, що представляють особливий інтерес. Альбом надалі буде зберігатися у бібліотеці факультету/університету.

Співорганізація зі студентами європейського класу/майстер-класу та спільна презентація через відеоконференцію з іншими навчальними групами/закладами та ін.

Підготовка субтитрів (дубляж) фільмів/мультиплікації/документальних проєктів з/на іноземну мову (в нашому разі з новогрецької на українську мову).

Е. Сульоті розглядає деякі основні етапи використання методу проєктів: перший етап називається етапом планування, під час якого студенти у співпраці з викладачем вибирають тему. Рекомендовано пропонувати теми на основі інтересів учасників майбутнього проєкту. Окреслюються мета, зміст робочого плану, формуються робочі групи. Другий етап називається етапом підготовки. Студенти збирають матеріал, який вони будуть використовувати, систематизують його, аналізують дані. Викладач проводить консультації, виконуючи координуючу роль, а не здійснює керівництво. Викладач спостерігає, оцінює студентів, виступає як полюс спілкування, сприяє узгодженості зусиль студентів та втручається лише за необхідності. Наступний етап – презентація готових проєктів студентів, в яких вони демонструють увесь матеріал, що було оброблено та систематизовано. Цей етап роботи особливо важливий через остаточне розроблення. Е. Сульоті наголошує, що саме на цьому етапі учасники відчують моральне задоволення результатами своєї роботи. Презентацію можливо проводити різноманітними способами залежно від характеру виступу (*усний виступ, мультимедійна презентація, театралізоване дійство тощо*). Останній етап є етапом оцінки. Студенти матимуть можливість проаналізувати отриманий досвід, що сприятиме формуванню необхідних у процесі навчання навичок самокритики [8].

Цікавим вважаємо досвід використання методу проєктів, який було запроваджено серед здобувачів вищої освіти, які вивчають новогрецьку мову як іноземну в університеті м. Ясіу (Румунія), який було вдало реалізовано під загальним керівництвом А. Музакіті, члена професорсько-викладацького складу Фракійського універси-

тету ім. Демокрита (м. Комотині, Греція), відрядженою викладачкою за лінією Міністерства освіти та релігії Греції. Сферою наукових інтересів А. Музакіті є викладання сучасної новогрецької мови як другої/іноземної в країнах Причорномор'я та на Балканах, альтернативні форми викладання та навчання. Однією з основних цілей проєкту, який було запропоновано студентам із рідною румунською, був подальший розвиток їхніх когнітивних та метакогнітивних навичок, які вони отримали після завершення проєкту (студенти брали участь в організації та проведенні міжнародної конференції і викладання новогрецької як іноземної мови). Усі учасники-організатори пройшли відповідне опитування та мали можливість у письмовій формі описати свої враження від проєкту й оцінити свою діяльність. Наведемо деякі із відповідей в анкеті: *«Оскільки я вперше брав участь у такому проєкті, я виявив, що важко викласти тему і вільно говорити новогрецькою... Я вважаю, що найважливішою перевагою роботи в групах був той факт, що коли я допускав помилки, інші учасники мали можливість мене виправляти проєкт дав мені можливість шукати інформацію про грецьку історію та грецьку культуру, а потім презентувати матеріал у навчальній аудиторії. Тож я можу сказати, що зміг удосконалити рівень володіння новогрецькою...» (Razvan, 17-річний студент) [3].*

«Робота в групах допомогла мені бути більш відкритою і працювати з аудиторією, відмінною від тієї, яку я вже знала... Наприкінці конференції я змогла зробити більш повне порівняння між грецькою та румунською культурами» (Elena, 17-річна студентка) [3].

Підкреслимо, що викладачі кафедри грецької філології та перекладу Маріупольського державного університету активно співпрацюють із колегами з кафедри мови, філології та культури чорноморських країн факультету класичних та гуманітарних наук Фракійського університету ім. Демокрита (м. Комотині) в рамках договору про співробітництво з метою обміну досвідом у викладанні новогрецької мови як іноземної та територіальних різновидів сучасної новогрецької мови. Даний проєкт та результати його реалізації було презентовано викладачкою під час її візиту до Маріупольського державного університету та в рамках курсів підвищення кваліфікації (2020 р.), організованих для викладачів кафедри грецької філології та перекладу МДУ. Практика грецьких колег активно використовується викладачами кафедри грецької філології та перекладу Маріупольського державного університету під час викладання філологічного циклу дисциплін із новогрецької філології, таких як діалектологія новогрецької мови, історія грецької мови та її діалектів, фразеологія новогрецької мови та ін.

Висновки з дослідження. Результати здійсненого аналізу дають змогу зробити висновок, що метод проектів у процесі навчання іноземної мови вважається поліпшенням якості викладання та є гнучким навчальним середовищем, багатим стимулами та досвідом, що дає змогу іноземному студенту використовувати свій наявний потенціал та досвід інших. Він успішно сприяє соціальній інтеграції студента, водночас звільняючи викладачів від сітки суворо ієрархічної організації освіти та сприяючи просуванню ідеї освітньої системи, відкритої для широкого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Μήτσης Ν. Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης. Αθήνα: Gutenberg, 2004. 318 σ.
2. Полікарпова Ю.О. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні. *Народна освіта*. 2017. Вип. 2(32). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4870 (дата звернення: 15.03.21).
3. Μουζακίτη Α., Παπαευθυμίου Ε. Η διαθεματική προσέγγιση και η εφαρμογή της μεθόδου project στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως Γ1/Γ2/ΞΓ στους μαθητές και φοιτητές του Ιασίου. Η Νέα Ελληνική γλώσσα στον Παρευξείνιο Χώρο και στα Βαλκάνια: Ερευνητικές αποτυπώσεις και διδακτικές προσεγγίσεις, 2020, Σ. 739-757.
4. Ηλιοπούλου Κ.- Ρουσουλιώτη Θ. Διαδρομές στη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Δεύτερης/Ξένης Γλώσσας. Κεφάλαιο 4. Εναλλακτική Αξιολόγηση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2016. 220 σ.
5. Καφετζόπουλος Κ., Φωτιάδου Τ., Χρυσόχοος Ι. Φυσικές επιστήμες, επαγγελματικός προσανατολισμός, ξένες γλώσσες: διαθεματική προσέγγιση και πρακτικές εφαρμογές. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 2001. Σ. 190-204.
6. Μαρσαγγούρας Η. Η Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση: εννοιοκεντρική αναπαλαίωση και σχέδια εργασίας. Αθήνα: Γρηγόρης, 2004. 327 σ.
7. Νικολάου Γ. Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2006. 352 σ.
8. Σουλιώτη Ε, Παγγέ, Τ. Διαθεματική προσέγγιση και διδασκαλία. Η μέθοδος project. *Νέα Παιδεία*, 112, 40-50., 2004.
9. Φωτίου Π., Σουλιώτη Ευ. Η μέθοδος project στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, Πρακτικά 1ου Εκπαιδευτικού συνεδρίου της Περιφέρειας Δ/σης Εκ/σης Ηπείρου με θέμα: «Το Ελληνικό σχολείο και οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας». 2006, Ιωάννινα, URL: <http://srvipeir.pde.sch.gr/educonf/1/08.pdf>. (дата звернення: 10.03.21)
10. Рожкова І.Г. Використання цифрової платформи Moodle як інформаційно-комунікативної технології у викладанні новогрецької мови в МДУ. *Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні новогрецької мови* : матеріали круглого столу, 27 грудня 2017 р. / за заг. ред. Н.Ю. Воевутко. Маріуполь : МДУ, 2018. С. 62–65.
11. Забелина Г.А. Обучение в языковом вузе будущих учителей иностранных языков с применением метода проектов. *Мир образования – образование в мире*. 2009. № 3. С. 165–176.